

Socialdepartementet
Socialförsäkringsenheten

s.remissvar@regeringskansliet.se

S2020/00536/SF

Yttrande över SOU 2020:6 - En begriplig och trygg försäkring med plats för rehabilitering

Kommunal har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad utredning och framför följande synpunkter:

Sammanfattning

Kommunal tillstyrker följande förslag i utredningen:

- att bedömningen av arbetsförmågan efter dag 180 ska göras mot sådant *angivet* arbete som normalt förekommer på arbetsmarknaden och som ingår i en yrkesgrupp enligt Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK).
- att Försäkringskassan måste utreda och ta ställning till om det finns normalt förekommande arbeten som försäkrade med nedsatt arbetsförmåga kan klara av utan eller med endast ringa anpassning av arbetsuppgifterna.
- att försäkrade i åldersgruppen 62-65 år undantas från omställningskravet i rehabiliteringskedjan,¹ och att dessa i stället får sin arbetsförmåga bedömd mot arbete hos arbetsgivaren oavsett hur länge arbetsförmågan varit nedsatt. Dock framhåller Kommunal att fler äldre försäkrade närmare den inkomstgrundade pensionsåldern uppfyller kriteriet för undantag som framgått i utredarens problembeskrivning och motivering.
- att bedömningen av arbetsförmågan mot angivet normalt förekommande arbete ska efter dag 180 skjutas upp om övervägande skäl talar för att den försäkrade kommer att återgå i arbete hos arbetsgivaren senast dag 365.
- att bedömningen av arbetsförmågan mot angivet normalt förekommande arbete efter dag 365 ska skjutas upp om hög grad av sannolikhet talar för att den försäkrade kommer att återgå i arbete hos arbetsgivaren senast dag 550.
- att arbetsförmågan inte ska bedömas mot angivet normalt förekommande arbete, vid bedömning av rätt till rehabiliteringsersättning och att detta ska gälla oavsett hur länge den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga.

Kommunal ställer sig bakom följande förslag till överväganden:

- Regeringen bör överväga ett förtydligande av begreppet arbetslivsinriktad rehabilitering eller på annat sätt åtgärda så att fler försäkrade ges möjlighet att delta i arbetslivsinriktad rehabilitering med rehabiliteringsersättning.
- Regeringen bör överväga att se över sjukersättningens regelverk.

¹ 62 är åldern för tidigast uttag av inkomstgrundad ålderspension och 65 är tidigast ålder för uttag av garantipension enligt nuvarande regler.

Kommunal.

Bedömning av arbetsförmågan ska göras mot sådant *angivet* arbete

Kommunal känner igen många medlemmars situation i utredarens analys av de konsekvenser som det hypotetiska begreppet normalt förekommande arbete har haft och fortfarande har för försäkrade. I fackliga möten, i rättsskyddsärenden, i egna bearbetningar av statistik och faktaanlys ser Kommunal att allt fler sjukskrivna medlemmar blir utförsäkrade till följd av Försäkringskassans strikta tillämpning av regeln om att efter dag 180 bedöma försäkrades arbetsförmåga mot normalt förekommande arbete. Många upplever försämrad hälsa till följd av den byråkratiska rundgång som de tvingas i och som dessutom kan resultera i utförsäkring, som för många innebär svårighet att försörja sig.

Kommunal delar därför utredarens analys om de negativa konsekvenser som tillämpningen av begreppet normalt förekommande arbete har för försäkrades försörjning, hälsa och yrkesidentitet och tillstyrker förslaget om att bedömningen av arbetsförmågan efter dag 180 ska göras mot sådant *angivet* arbete som normalt förekommer på arbetsmarknaden, vilket avser arbete som ingår i en yrkesgrupp enligt Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK).

Försäkringskassans skyldighet att utreda och ta ställning

Hur mycket arbetsförmåga har en sjukskriven kvar, efter dag 180, för att utföra ett arbete som normalt förekommer på arbetsmarknaden? Vilka krav på prestation ställer de eventuella arbetsuppgifter som den försäkrade anses kunna utföra? Vem bedömer detta i relation till den försäkrades kvarvarande arbetsförmåga efter dag 180? Vem har kunskap om detta? Försäkrade, som med hänvisning till nuvarande regler, efter dag 180 nekas sjukpenning vänder sig till Arbetsförmedlingen för att skriva in sig som aktivt arbetssökande. I de fall Arbetsförmedlingen anser att den försäkrade inte har tillräcklig arbetsförmåga hos någon arbetsgivare hamnar den försäkrade i en återvändsgränd.

Kommunal delar utredarens uppfattning om en bristande rättssäkerhet i arbetsförmågebedömningen efter dag 180 och tillstyrker förslaget om att Försäkringskassan måste ta ställning till om det finns normalt förekommande arbeten i vilka den försäkrade kan utnyttja sin kvarvarande arbetsförmåga och möta kraven på normal arbetsprestation utan eller med endast ringa anpassning av arbetsuppgifterna. Som utredaren föreslår måste Försäkringskassa bygga sitt ställningstagande på en ordentlig belysning och utredning.

Äldre i 62-65 årsåldern undantas

Det är vanligt att sjukskrivna medlemmar i Kommunal med arbetsrelaterade sjukdomar och besvär i rörelseorganen, som förvärras med åldern, får efter dag 180 sin sjukpenning indragen och hänvisas till att söka arbete som normalt förekommer på Arbetsmarknaden. Tiden för omställning kan vara utdragen och den totala kostnaden för omställning, individens och samhällets, kan vara orimligt hög i relation till antalet år kvar före den inkomstrelaterade pensionsavgången. Utredaren menar att det kan vara mer lönsamt för samhället att den försäkrade uppstår partiell sjukpenning och arbetar kvar partiellt i sitt arbete.

Men på grund av dagens strikta regel och det orimliga omställningskravet ställer, tvingas många sjukskrivna medlemmar närmare pensionsåldern att återgå till sin arbetsgivare. För att orka arbeta går de ner i arbetstid och arbetar deltid fram till den inkomstgrundade pensionsåldern. Detta innebär välfärdsminskning och det drabbar hårt den kvinnodominerade sektorn, där sjukskrivningen är betydligt högre än genomsnittet. En annan utväg som många medlemmar i denna situation väljer är att hålla ut fram till åldern för tidigt uttag av den inkomstgrundade pensionen och lämna sedan arbetslivet. Detta har en negativ konsekvens för den livslånga pensionen och är en stor välfärdsförsämring för individen.

Kommunal.

Mot bakgrund av detta tillstyrker Kommunal utredarens förslag om att försäkrade i den angivna åldersgruppen alltid ska få sin arbetsförmåga bedömd mot arbete hos arbetsgivaren oavsett hur länge arbetsförmågan varit nedsatt.

Fler äldre i undantaget från omställningskravet

Kommunal anser dock att fler äldre försäkrade närmare den inkomstgrundade pensionsåldern uppfyller kriteriet för undantag, som framgått i utredarens problembeskrivning och motivering. Bland annat fakta som lyfts i betänkandet visar att andelen försäkrade som inte får sjukpenning beviljad är större i åldern 60-64 än bland andra åldersgrupper. Många i denna grupp är anställda i de kvinnodominerade branscherna vård och omsorg och utbildning. Det kan finnas både medicinska, samhällsekonomiska och välfärdspolitiska skäl till en närmare analys för att undersöka möjligheten att vidga åldersspannet så att fler försäkrade runt 60 år kan omfattas.

Övervägande skäl för återgång i arbete senast dag 365

Kriterierna i nuvarande regler för att skjuta upp bedömningen av arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete efter dag 180 är att särskilda skäl finns eller att det skulle vara oskäligt att göra en sådan bedömning. Efter dag 365 kan bedömningen skjutas upp endast om det skulle anses vara oskäligt att göra en arbetsförmågebedömning mot normalt förekommande arbete.

Dessa kriterier menar utredaren är för svåra att uppfylla och att de inte är ändamålsenliga, eftersom de ofta leder till att påbörjade rehabiliteringsinsatser som skulle bidra till återgång till arbetsgivaren avbryts. De särskilda skälen tillämpas mycket restriktivt. Försäkrade som vid dag 180 är i en process med planerade eller pågående åtgärder för återgång i arbete anses inte ha särskilda skäl för att få bedömningen av sin arbetsförmåga mot normalt förekommande arbete bli uppskjuten. Detta hindrar den försäkrades möjlighet till återgång till arbetet eller till rehabilitering på arbetsplatsen.

Därför menar utredaren att det behövs lägre beviskrav och föreslår kriterierna övervägande skäl och hög grad av sannolikhet.

Stärkt rätt till rehabiliteringsersättning

Medlemmars erfarenheter bekräftar utredarens iakttagelse om att Försäkringskassan ofta inte lever upp till sitt ansvar att tidigt i sjukskrivningsprocessen utreda försäkrades behov av arbetslivsinriktade åtgärder och samordna insatser från hälso- och sjukvården, arbetsgivaren, Arbetsförmedlingen, socialtjänsten och andra aktörer för att öka försäkrades förutsättningar att återgå i arbete. Enligt utredaren kan detta förklaras av Försäkringskassans tolkning och tillämpning av tidsgränsen 180 dagar i rehabiliteringskedjan. Om Försäkringskassan bedömer att en försäkrad, efter dag 180, kommer att ha arbetsförmåga i ett normalt förekommande arbete, kommer myndigheten inte initiera arbetslivsriktad rehabilitering eller bevilja rehabiliteringsersättning. Utredaren menar att rehabiliteringskedjans tidsgräns 180 dagar hämmar försäkrades möjlighet till rehabilitering och återgång till arbete. Denna slutsats delar Kommunal och ställer sig bakom utredarens förslag till lagstiftaren om att överväga förändringar av lagstiftningen.

Vidare menar utredaren att eftersom syftet med rehabiliteringsersättningen är att möjliggöra arbetslivsinriktad rehabilitering, ska rätten till ersättning finnas så länge den försäkrade deltar i en sådan. Med denna utgångspunkt föreslår utredaren att tidsgränserna 180 och 365 dagar inte ska påverka rätten till rehabiliteringsersättning.

Kommunal.

Vänliga hälsningar
Kommunal

Tobias Baudin
Förbundsordförande

Yeshiwork Wondmeneh
Utredare

Bilaga
Sammanfattning SOU 2020:06, 12 sidor.